

Vägledning beträffande personalföreträdares närvarorätt i nämnderna

Reglering av närvarorätt

Närvarorätten för företrädare för de anställda i kommunen regleras i kommunallagen 7 kapitlet 8-17 §§. Grundläggande är att närvarorätten gäller vid sammanträden med andra nämnder än kommunstyrelsen. Med nämnder avses organ som har förvaltnings- och verkställighetsuppgifter. Närvarorätten gäller inte i utskott, revision, förtroendenämnder, valnämnd eller överförmyndarnämnd.

Personalföreträdarna ska fungera som ombud för samtliga medarbetare i kommunen och företräder alltså inte enbart den personalorganisation som utsett dem.

Personalföreträdarnas närvarorätt

Personalföreträdarna har rätt att närvara vid en nämnds behandling av ärenden som rör förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess anställda. De har dock inte rätt att närvara vid behandlingen av följande ärende:

- Ärenden som avser myndighetsutövning mot enskild
- Förhandlingar med en arbetstagarorganisation
- Uppsägningar av kollektivavtal
- Arbetskonflikter
- Rättstvister mellan kommunen och en arbetstagarorganisation
- Ärenden som avser beställning eller upphandling av varor och tjänster

Det finns ingen generell rätt att närvara vid behandlingen av alla ärenden i en nämnd. Närvarorätten begränsas till ärenden som rör förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dessa anställda.

2021-06-08

Diarienummer

KS 2021/0554

Vid bedömningen av vad som kan anses vara ett sådant ärende hänvisar lagstiftaren till att ledning får sökas i motiven till MBL. Av förarbetena framgår bland annat att följande frågor rör förhållandet mellan arbetsgivare och dessa anställda:

- Alla frågor inom området för arbetets ledning och fördelning eller i övrigt om de förhållanden under vilka arbetet utförs
- Ärenden som brukar betecknas som företagsledningsfrågor, exempelvis utvidgning eller inskränkning av företagets verksamhet, omlokalisering, nyanläggningar och investeringar, upptagande av nya verksamhetsgrenar eller nedläggning av verksamhet, finansiering, inköp, försäljning, lagerhållning, reklam och liknande inom området för företagets affärsverksamhet
- "Politiska frågor" (mål, inriktning, omfattning och kvalitet), exempelvis de ramar för resurser och annat inom vilka verksamheten ska bedrivas, beslut om antal vårdplatser inom slutna sjuk- eller socialvård, om antal platser i förskolan i kommunen m m. Frågor om huruvida åldringsvården ska ha sin tyngdpunkt i servicehus eller andra institutioner eller i större utsträckning bedrivs med hjälp av hemtjänst och om antalet hämtningar när det gäller avfall.

Det är svårt att hitta exempel på förhållanden i en kommun som faller utanför "förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare". Ärenden som inte rör förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess anställda är fastighetsöverlåtelser, fördelning av platser i tomtkö och andra beslut som hänger samman med kommunens mark- och fastighetspolitik, fördelning av bidrag till föreningar med mera. Således är den huvudsakliga delen av de ärenden som behandlas i nämnden av sådan karaktär att personalföreträdare ska medges närvarorätt. Det är därför ovanligt att en nämnd behöver utnyttja möjligheten att i särskilda fall bevilja personalföreträdarna vidgad närvarorätt.

För att skapa en smidig hantering vid nämndssammanträdena, rekommenderas att gruppera de ärenden som rör förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess anställda tillsammans i föredragningslistan. På så sätt behöver inte personalföreträdarna gå ut och in på sammanträdet. Dessa ärenden kan då avgöras i en följd.

2021-06-08

Diarienummer
KS 2021/0554

Personalföreträdarnas befogenheter

Personalföreträdarna har rätt att närvara och yttra sig vid nämndens överläggningar på samma sätt som nämndens ledamöter. Däremot har de inte rätt att ställa förslag, delta i besluten eller att få sin mening antecknad i protokollet.

Rätt till information – tystnadsplikt

Personalföreträdarna har rätt att få den information de behöver för sin verksamhet. Nämnden är alltså skyldig att lämna upplysningar till personalföreträdarna, dock ska nämnden iaktta föreskrifterna i offentlighets- och sekretesslagen. Detta hänger samman med frågan om tystnadsplikt. Tystnadsplikten gäller anställda och ledamöter.

Personalföreträdarna utses och entledigas av arbetstagarorganisationerna och kan alltså inte anses vara vare sig ledamöter eller anställda. Tystnadsplikten kan åläggas personalföreträdarna endast med tillämpning av 10 kapitlet 14 § offentlighets- och sekretesslagen. Nämnden ska om den finner att risk för skada, men eller annan olägenhet föreligger ställa upp ett förbehåll enligt denna bestämmelse när uppgifterna lämnas ut.

Hur personalföreträdarna utses

Personalföreträdarna utses bland medarbetarna i kommunen, i första hand utses de bland dem som är anställda inom nämndens verksamhetsområde. Om arbetstagarorganisationen vill utse en personalföreträdare som inte är anställd inom den enskilda nämndens verksamhetsområde ska samråd ske med nämndens presidium innan denna möjlighet utnyttjas.

Högst tre personalföreträdare och en ersättare för var och en av dem får finnas för varje nämnd.

Personalföreträdarna utses av den eller de lokala arbetstagarorganisationer som kommunen har kollektivavtal med. Kommunen förutsätter att arbetstagarorganisationerna kommer överens om vilka organisationer som ska utse representanter i den enskilda nämnden. Det är en förutsättning för att närvarorätten ska kunna utövas.

Vid början av varje mandatperiod ska de arbetstagarorganisationer som utsett personalföreträdare i nämnderna, meddela respektive nämnd samt personalenheten, vilka personer som utsetts. Mandatperioden för

2021-06-08

Diarienummer
KS 2021/0554

personalföreträdarna är den samma som för ledamöter i nämnden.
Personalföreträdarna ska noteras i förtroendemannaregistret.

Om en arbetstagarorganisation entledigar en personalföreträdare ska detta meddelas till den aktuella nämnden och till centrala HR-avdelningen på Kommunkontoret.

Jäv

Jävsreglerna i kommunallagen gäller även personalföreträdarna och ska tillämpas.

Kallelse

Personalföreträdarna ska kallas till sammanträden i samma tid som ledamöterna i nämnden. Kallelsen ska innehålla tid och plats för sammanträdet samt uppgift om vilka ärenden som ska behandlas. Varje nämnd har ansvar för att upprätta rutin för att kalla personalföreträdarna. Ersättarna kallas bara när de ska tjänstgöra som personalföreträdare.

Ersättning

Personalföreträdarna behåller sin lön under den tid de närvarar vid nämndens sammanträde.